

Stor-Elvdal kommune
Postboks 85
2481 Koppang

Deres ref.:

Vår ref. (bes oppgitt ved svar):
2011/744 ART-VI-LBA
Arkivkode:
445.21/04

Dato:

11.03.2011

Avslag på søknad om felling av bjørn i Stor-Elvdal kommune, Hedmark fylke

Direktoratet viser til søknad av 17. januar 2011 fra Stor-Elvdal kommune, der det søkes uttak av bjørn på vårsnø våren 2011. Det søkes om uttak i et område avgrenset til nord for elva Atna i Stor-Elvdal kommune. Det anmodes også om at DNA-analyser fra innsamlede ekskrementer blir brukt for å avdekke aktuell skadevolder.

Med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, avslår direktoratet søknaden om fellingstillatelse på bjørn. Uttak av bjørn før beiteslipp vil ha en svært usikker effekt med hensyn på å redusere tap i området kommende beitesesong.

Bakgrunn

Bakgrunnen for søknaden er at det i mange år har vært problem med bjørn som gjør skade på sau. Skadene har vært spesielt store nord i kommunen. Opp gjennom årene er det gitt flere skadefellingstillatelser i beitesesongen, uten at man har lyktes med å felle bjørn.

Direktoratets vurdering

Lovgrunnlaget:

Det rettslige grunnlaget for avgjørelsen er Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, hvor det fremgår:

Naturmangfoldloven § 18 (annet uttak av vilt og lakse- og innlandsfisk etter vurdering av myndighetene):

Kongen kan ved forskrift eller enkeltvedtak tillate uttak av vilt og lakse- innlandsfisk (...)

b) for å avverge skade på avling, husdyr, tamrein, skog, fisk, vann eller annen eiendom, (...)

Vedtak etter første ledd bokstav a til f kan bare treffes hvis uttaket ikke truer bestandens overlevelse og formålet ikke kan nås på annen tilfredsstillende måte.

Myndigheten etter loven kan av eget tiltak iverksette uttak med formål som nevnt i første ledd bokstav a til d og g, jf. annet ledd. Uttaket regnes ikke som enkeltvedtak, og kan om nødvendig skje på annens eiendom. Kongen kan gi nærmere forskrift om slikt uttak. (...)

Rovviltforskriften § 1 (Formål):

Formålet med denne forskrift er å sikre en bærekraftig forvaltning av gaupe, jerv, bjørn, ulv og kongeørn. Innenfor en slik ramme skal forvaltningen også ivareta hensyn til næringsutøvelse og andre samfunnsinteresser. Forvaltningen skal være differensiert slik at hensynet til ulike interesser vektlegges forskjellig i ulike områder og for de ulike roviltarter.

Forskriften skal sikre en forvaltning som vektlegger forutsigbarhet og lokal medvirkning.

Rovviltforskriften § 3 (Nasjonale bestandsmål og bestandsovervåking):

I Norge skal det årlig være 65 ynglinger av gaupe, 39 ynglinger av jerv og 15 ynglinger av bjørn. (...)

Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt skal gi data om status og utvikling i rovviltbestandene, herunder også beskrive det antall årlige ynglinger som er dokumentert i regionene. Metodikk, datagrunnlag og resultater skal være offentlig tilgjengelig.

Rovviltforskriften § 13 (Direktoratet for naturforvaltnings myndighet til å fatte vedtak om felling og jakt):

Direktoratet for naturforvaltning kan fatte vedtak om skadefelling, kvote for betinget skadefelling, kvote for lisensfelling av gaupe, jerv, bjørn og ulv eller kvotejakt på gaupe av eget tiltak eller etter søknad. Direktoratet kan fatte slike vedtak også der bestanden ligger under det fastsatte bestandsmålet for en region eller for landet. Det er et vilkår at slik felling eller jakt ikke er skadelig for bestandens overlevelse. Dessuten er det et vilkår at det ikke finnes annen tilfredsstillende løsning ut fra prinsippet om en geografisk differensiert forvaltning, jf. forskriften § 1 og § 6. (...)

Det vises også til St.meld. nr. 15 (2003-2004) *Rovvilt i norsk natur* og Stortingets behandling av denne, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004).

Prinsipper for offentlig beslutningstaking:

Naturmangfoldlovens formålsbestemmelse (§ 1) lyder:

"Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden, også som grunnlag for samisk kultur."

Etter naturmangfoldloven § 5 er det et mål at artene og deres genetiske mangfold ivaretas på lang sikt og at artene forekommer i levedyktige bestander i sine naturlige utbredelsesområder. Tiltak etter naturmangfoldloven skal imidlertid avveies mot andre viktige samfunnsinteresser, jf. § 14. En slik avveining skal ikke medføre at målet i § 5 fravikes, men at tiltaket vil kunne medføre at målet i § 5 nås på en annen måte eller i et annet tempo enn hvis naturmangfoldet hadde vært det eneste hensynet å ta, jf. prinsippet om en geografisk differensiert rovviltforvaltning.

Etter naturmangfoldloven § 7 skal prinsippene i lovens §§ 8 til 12 legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet.

Direktoratet legger til grunn at dette vedtaket blant annet bygger på kunnskap om bjørnens bestandssituasjon. Utgangspunktet for beslutninger som kan påvirke naturmangfoldet er at beslutningsgrunnlaget skal være best mulig, jf. naturmangfoldloven § 8. Direktoratet vil i den forbindelse vise til beskrivelsen av bestandssituasjonen for bjørn i Norge i dette vedtaket, samt til beskrivelsen av det Nasjonale overvåkingsprogrammet for rovvilt i kommentarene til rovviltforskriften § 3. Føre-var-prinsippet kommer til anvendelse i situasjoner hvor man ikke har slik tilstrekkelig kunnskap, jf. naturmangfoldloven § 9.

Politiske og forvaltningsmessige rammevilkår:

Det nasjonale bestandsmålet for bjørn er etter behandlingen av St.meld. nr. 15 (2003-2004) fastsatt til 15 årlige ynglinger, jf. Innst. S. nr. 174 (2003-2004) og rovviltforskriften § 3.

Det nasjonale bestandsmålet er videre fordelt på fire av åtte forvaltningsregioner for rovvilt, jf. rovviltforskriften § 4. I region 5 er det fastsatt et bestandsmål på 3 årlige ynglinger av bjørn.

Om bestandssituasjonen for bjørn:

Rovdata rapporterer årlig bestandsstatus for gaupe, jerv, ulv og bjørn gjennom Nasjonalt overvåkingsprogram for rovvilt. Rapporteringsfristen er 1. april hvert år, og følgelig foreligger det ikke vurderinger av bestandssituasjonen for 2010.

Bestanden av brunbjørn i Norge blir primært overvåket ved å analysere DNA fra innsamlede ekskrementer og hår. De analyserte prøvene med DNA gjør det mulig å slå fast hvor mange brunbjørn som minimum har vært innom Norge i løpet av ett år, hvor de har oppholdt seg og fordelingen mellom hanner og hunner.

Bestandsmålet er gitt i antall årlige ynglinger. Overvåkinga har derfor tatt i bruk en ny metode, som er utviklet av Det skandinaviske bjørneprosjektet, til å beregne hvor mange kull som sannsynligvis er født i Norge hvert år. Metoden tar utgangspunkt i det innsamlede DNA-materialet og bygger blant annet på kunnskap om fordeling mellom kjønn og alder i den svenske bjørnebestanden. Den baserer seg også på kunnskap om hvor ofte binnene føder og hvor gamle de er første gang de føder, samt størrelsen på leveområdene og dødeligheten i bestanden.

Resultatet av beregningene viser at det i 2009 sannsynligvis ble født to kull i rovviltregion 8 (Troms og Finnmark), to i region 6 (Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Nord-Trøndelag), og ett i region 5 (Hedmark). Modellen gjør en beregning av hvor mange kull det ble født på landsbasis i 2009, og anslår at det ble født mellom to og ti bjørnekull, men at det mest sannsynlig ble født 6 kull.

Resultatene fra DNA-analysene identifiserte 164 ulike individer av bjørn i 2009, 49 hunnbjørn og 115 hannbjørn. Det ble observert en nedgang i antall påviste individer i Finnmark og Hedmark i forhold til tidligere sammenlignbare innsamlinger, mens fylkene Troms, Nordland, Nord-Trøndelag, Sør-Trøndelag og Oppland alle hadde en økning i antall påviste individer. Hunnbjørner ble i samsvar med tidligere års DNA undersøkelser, påvist kun i begrensa og spesifikke geografiske områder i Finnmark, Troms, Nord-Trøndelag og Hedmark.

Antallet på 164 ulike individer er et minimumstall, da en ikke kan gå ut fra at en har lyktes i å samle materiale etter samtlige individer i områdene. Samtidig er det slik at bjørnebestanden i grenseområdene i hovedsak er felles med Sverige. Mange ekskrement- og hårprøver i grenseområdene kan således stamme fra svenske bjørner på vandring i Norge.

Bestandssituasjonen for bjørn i Norge er sterkt påvirket av bestandssituasjonen på svensk side. Bjørnestammen i Sverige er vurdert til å bestå av ca 3200 individer. På svensk side er det åpnet for skydds- og lisensjakt. De siste årene har kvotens størrelse økt betydelig grunnet ny kunnskap om tilvekst og populasjonsstørrelse. I 2010 ble det i Sverige registrert en avgang på totalt 330 bjørn, hvorav 280 er felt på lisensjakt.

Kjent avgang av bjørn i Norge i 2010 var på totalt 10 bjørner. 5 av disse ble felt i Hedmark.

Direktoratets vurdering

Bjørn er fredet etter lov om jakt og fangst av vilt og naturmangfoldloven. Samtidig er det slik at bjørn volder skade på næringsutøvelse, primært bufe- og tamreinnæring. For blant annet å forhindre skade på bufe og tamrein kan rovvilt felles med hjemmel i naturmangfoldloven § 18 første ledd b).

Stor-Elvdal kommune søker om felling for å forhindre tap av sau på beite kommende beitesesong.

Skadefelling er et virkemiddel for å avhjelpe akutte skadesituasjoner som kan oppstå, mens regulering av bestandsstørrelsen skal skje gjennom lisensfelling eller kvotejakt (gaupe), jf. rovviltforskriften §§ 10 og 11. I St.meld. nr. 15 (2003-2004) er det lagt opp til en økt vektlegging av lisensfelling og kvotejakt som framtidige beskatningsformer på rovvilt. Innenfor rammen av norsk lovverk og hensynet til Bern-konvensjonens bestemmelser vil dette innebære at felling av bjørn kan foregå som lisensfelling. Bakgrunnen for dette er et ønske om å utvikle jakt og fellingsformer som sikrer økt alminneliggjøring av rovviltartene og bred deltagelse av lokale jegere. Lisensfellingsperioden for bjørn er fastsatt i rovviltforskriften til perioden fra 1. september til og med 15. oktober.

Av kommentarene til rovviltforskriften § 13, femte ledd, første avsnitt, fremgår følgende;
" Når det gjelder prinsipper og metoder for felling, sier viltloven § 12 at tillatelse til felling kan gis uten hensyn til de regler som ellers gjelder. Dette innebærer at de restriksjoner viltloven setter når det gjelder jaktbarhet, jakttid og bruken av jakt- og fellingsmetoder i kapittel VI kan settes til side av Direktoratet for naturforvaltning eller Miljøverndepartementet. Det følger av forarbeidene til viltloven § 12, jf. Ot.prp. nr. 37 (1999 – 2000), kapittel 4.1 (s. 10) og 4.4 (s. 15), at det uansett vil være et

avveinings spørsmål hva som kan og bør tillates i det enkelte tilfelle i lys av alminnelige forvaltningsrettslige regler om forholdsmessighet og Bernkonvensjonens regler om dette".

En hannbjørn forlater normalt hiet i mars/april, med 4. april som gjennomsnittsdato for bjørn i Sør-Skandinavia. I nord forlater bjørnen hiet noe senere, noe som høyst trolig skyldes lengre vinter. Selv om det statistisk er en forskjell mellom når hannene og binnene forlater hiet (binnene forlater senere) går noen binner med unger ut like tidlig som hannbjørnene. Gjennomsnittsdato for når binner med årsgamle unger forlater hiet er 12. april. Binner som er drektige, og føder under vinteren, er imidlertid i snitt vesentlig seinere ut fra hi, og kan ligge til langt ut i juni. Jo nærmere beitesesong man kommer, dess større er sjansen for at den bjørnen som kommer ut av hiet er en binne med årsgamle unger eller binne med nyfødte unger.

Studier har vist at hiliggende bjørn, etter å ha gjenopprettet normal kroppstemperatur og kommet ut av hiet, kan ha en redusert metabolsk rate i opp til 3 uker. Dette igjen kan gjøre dem sårbare for forstyrrelser som jaging like etter at de er ute av hiet.

En hannbjørn vil på våren/tidlig sommer kunne utvandre flere titalls mil i løpet av en mnd. Bjørner kan vandre over svært store områder i løpet av relativt kort tid. Særlig gjelder dette hannbjørner som leter etter egnete leveområder med binner i paringstida om våren og tidlig på sommeren. I løpet av mai-juni er det for hannbjørner i Hedmark registrert en gjennomsnittlig forflytning på to mil i luftlinje pr. døgn. Den lengste forflytningen i løpet av et døgn er registrert til over 40 km.

Det vil normalt være over en måned mellom at bjørn går ut av hi og sau blir sluppet på beite. I mange tilfeller vil det være enda lengre. Av 807 sau og lam påvist tatt av bjørn i Norge 2010, var 7 tatt i mai, 146 i juni, 232 i juli, 283 i august 125 i september og 14 i oktober. Sammenstilling av kadaverfunn de 10 siste årene viser at bjørneskadene i all hovedsak er konsentrert til juli-september. Liten andel av tapet skjer i mai og juni. Tidsspennet for registrerte bjørneskader på sau de siste 3 årene fra Hedmark er fra 5. juni til 12. november.

Hiliggende bjørn og bjørn som nylig har forlatt overvintringsplassen representerer ikke en akutt fare for skade. Bjørn som skadevolder på sau må forventes i alle områder hvor det er bjørn og sau på samme tid uten fysisk skille mellom artene, og særskilt innenfor områder hvor den geografiske differensiering som følger av regionale forvaltningsplaner innebærer at de nasjonale mål om ynglinger av bjørn skal nås. Utenfor disse områdene må også bjørneskader forventes, men kan i mindre grad forutsies og forebygges ettersom det er en betydelig dynamikk i bestanden i disse områdene.

Med grunnlag i den kunnskap som foreligger om bjørnens adferd og vandringskapasitet, anser direktoratet at en felling av bjørn på våren ofte vil ha svært usikker effekt med hensyn på å redusere tap i beitesesongen innenfor det aktuelle området. En felling slik som omsøkt vil ha mer karakter av bestandsregulering, og det er forutsatt at regulering av bestandsstørrelsen av bjørn skal skje gjennom lisensfelling, jf. rovviltforskriften §§ 10.

Konklusjon

Ut fra vurderingene ovenfor, og med hjemmel i Lov 19. juni 2009 nr. 100 om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven) § 18 første ledd b) og § 77, jf. forskrift 18. mars 2005 nr. 242 om forvaltning av rovvilt (rovviltforskriften) § 13, jf. §§ 1 og 3, avslår direktoratet søknaden om fellingstillatelse på bjørn. Felling av bjørn før beiteslipp vil ha en svært usikker effekt med hensyn på å redusere tap i området kommende beitesesong.

Vedtaket kan påklages til Miljøverndepartementet innen 3 uker, jf. forvaltningsloven §§ 28 og 29. En eventuell klage skal fremsettes for direktoratet, jf. forvaltningsloven § 32.

Med hilsen

Direktoratet for naturforvaltning

Terje Bø e.f.
seksjonssjef

Lars Bendik Austmo

Kopi til:

Utmarkskommunenes Sammenslutning	Pb 1148 Sentrum	0104	OSLO
Atnelien Hamnelag BA v/Ole Harald Kulstad	Boks 47	2477	SOLLIA
Fylkesmannen i Hedmark	Postboks 4034	2306	Hamar
Rovviltnemnda i region 5 v/Fylkesmannen i Hedmark	Postboks 4034	2306	Hamar